

VAN ZOYS TOT SOEST

TIJDSCHRIFT VAN DE "HISTORISCHE VERENIGING SOEST"

15e jaargang nr. 3 winter 1994-1995

Foto omslag:

Gedenknaald ter nagedachtenis aan de gevallen kameraden van de Luchtvaartafdeling van het Nederlandse Leger op Vlieggkamp Soesterberg. Opgericht 30 juni 1923, d.i. tien jaar na de opening van het militaire vlieggkamp Soesterberg. Na de oorlog verplaatst en opnieuw onthuld in juli 1948. Gemeentelijk monument.

Historische Vereniging Soest
Opgericht 8 mei 1980

Bestuur

Voorzitter	: P.J. van Doorn, Schoutenkampweg 113, Soest
Secretaris	: Mevr. E. Stolwijk, Kruisweg 2, Soest, Telefoon 02155-17113
Penningmeester	: J.Th. van der Putten, Leeuwerikweg 30, Soest
Overige leden	: A.J. van den Dijssel, Irenelaan 7, Soest J.E.J. Hilhorst, Plasweg 57a, Soest W.C.J.M. Peters, Van Mecklenburglaan 24, Soest W. Schimmel, Steenhoffstraat 77a, Soest R.P. van Dorrestein, Kolonieweg 6a, Soest
Redactie	: P.J. van den Breemer, Vosseveldlaan 21, Soest
Vormgeving	: F. Elsman, Bachweg 66, Amersfoort

Alle rechten voorbehouden.

Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Soest.

De contributie bedraagt f 30,-- per jaar.

Betaling is mogelijk:

op de postrekening van de penningmeester Historische Vereniging Soest,
nummer 54.59.21.8

danwel op de bankrekening van de vereniging bij de Rabobank te Soest,
rekening nummer 3599.02.235. (Giro van de bank: 212775.)

Het jaar 1994 zit er bijna op. December is de maand waarin men stilstaat bij en terugblijkt op belangrijke gebeurtenissen. Voor het bestuur van de Historische Vereniging was 1994 in vele opzichten een geslaagd verenigingsjaar.

Zo is de bibliotheek van onze vereniging zeer grondig onder handen genomen, zodat deze kon worden opengesteld voor belangstellenden.

De bustocht, een jaarlijks evenement met een nog steeds groeiende belangstelling, was ook dit jaar een weer een zeer geslaagde tocht.

Ook wil ik even stilstaan bij het werk van de redactie van dit tijdschrift, dat door velen met zoveel plezier wordt gelezen en de bindende factor in onze vereniging is.

Dat het verenigingsjaar zo succesvol was, is mede te danken aan de inzet van veel van onze leden. Mede namens mijn mede-bestuursleden dank ik allen, die hieraan een bijdrage hebben geleverd. Ik hoop dat wij ook het komende jaar op hun steun mogen rekenen.

Graag wens ik u namens het gehele bestuur goede kerstdagen en een in alle opzichten zeer voorspoedig 1995 toe.

*P.J. van Doorn,
voorzitter*

KATHOLIEK ONDERWIJS IN SOEST

door J.E.J. Hilhorst

De Stichting voor Katholiek Onderwijs Soest/Soesterberg blikst dit jaar terug op 125 jaar Katholiek onderwijs in Soest. De stichting bevordert het katholiek onderwijs en beheert thans een zestal scholen. Deze mijlpaal is aanleiding tot het in beeld brengen van ontwikkelingen op het gebied van het onderwijs.

Landelijke ontwikkelingen op onderwijsgebied

Het onderwijs kent een zeer lange en interessante geschiedenis.

Het was, na de aanvaarding van het Christendom, vooral de Kerk, die zich met het geven van onderwijs aan kinderen ging bemoeien. Karel de Grote had bijzondere belangstelling voor het schoolwezen en bevorderde in sterke mate de stichting van scholen. Zo bepaalde hij in 789, dat aan alle kerken en kloosters scholen moesten worden verbonden en in 813 vaardigde hij een verordening uit, waarbij kerkelijke straffen werden bedreigd tegen hen die hun kinderen zonder noodzaak thuis hielden.

Na Karels dood kwam het schoolwezen ten gevolge van allerlei oorzaken enigszins in verval.

Karel V (1500-1555) nam later weer de bevordering van het schoolwezen ter hand.

De schoolastrie (organisatie, bestuur, benoeming van leerkrachten, inkomsten en controle van het onderwijs in een regio) berustte bij de scholaster (scholasticus).

Gemeenschappelijk onderwijs werd gegeven in klooster- of kapittelscholen. Pastoors of plaatselijke priesters konden ook een schooltje openen voor de lokale jeugd en volwassenen. Men kan ze beschouwen als voorlopers van de parochiescholen.

Ook de stedelijke overheid ging zich met het onderwijs bemoeien. In voornamelijk de 13e en 14e eeuw ontvingen verschillende steden van landvorsten, bij wijze van privilege, het recht scholen op te richten en zo ontstonden openbare scholen, echter kennelijk alleen voor jongens. Het ondericht aan meisjes bleef aan de geestelijkheid toevertrouwd. De kerkhervorming heeft het onderwijs niet onberoerd gelaten. Karel V en Philips II vaardigden voorschriften uit met het doel de scholen te vrijwaren tegen ketterij.

Nadien, toen de hervormingen een feit waren, gebruikte de overheid haar macht opdat het onderwijs een calvinistisch karakter zou dragen. Het stichten van scholen was aan Rooms katholieken, Luthersen, doopsgezinden en remonstranten verboden.

De Synode van de Hervormde Kerk stelde nog pogingen in het werk de regeling van het onderwijs tot zich te trekken. Echter tevergeefs.

De Staten van Utrecht verboden in juni 1580 de uitoefening van de rooms-katholieke godsdienst.

De stand van zaken in Soest

De periode 1580-1742 wordt gekenmerkt door de Reformatie.

De Rooms-katholieke gemeenschap in Soest verloor in de Kerstnacht 1580 haar parochiekerk aan de nieuwe religie en tegelijkertijd werd de oude godsdienst verboden.

De bevolking van Soest was in die periode overwegend rooms katholiek.

Dorpsschool

Soest kende reeds voor 1593 een dorpsschool.

De "Dorpsschool van Soest" aan de Eemstraat.
Alle kinderen van Soest moesten daar naar school.

In die tijd gaven de rooms-katholieken de toon aan, hetgeen ondermeer duidelijk blijkt uit de telkens terugkerende controverse over de opvoeding van kinderen van behoeftige ouders.

Van deze school, die in de Kerkebuurt stond, is te melden: "Coster is Goort Jansen, dewelcke oock de schoole des winters bedient; heeft hier voor (als loon) twee cleine ackerkens, ongeveerlijk 22 stuivers 't jaers doende in huijre, met een huijsken".

Het aantal leerlingen van de dorpsschool in de 17de en 18de eeuw is onbekend, maar zal niet groot geweest zijn. Niet alleen de katholieken lieten verstek gaan.

Sinds 1686 bestond er het voorschrift van de Staten dat ook de rooms-katholieken gealimenteerde kinderen een gereformeerde opvoeding zouden krijgen. In Soest bleek dat niet uitvoerbaar te zijn. Het geld voor de armenzorg kwam voornamelijk van het katholieke deel van de bevolking en de drost verklaarde in 1691 dat het al moeilijk genoeg was ervoor te zorgen dat de gealimenteerde kinderen van hervormde huize inderdaad in de godsdienst hunner ouders zouden worden opgevoed. Wanneer gereformeerde kinderen echter door de roomse bloedverwanten buiten bezwaar van de armenkas werden grootgebracht, dan stond hij machteloos. Het omgekeerde, een gereformeerde opvoeding van rooms gealimenteerden, was in Soest totaal ondenkbaar.

Men voelde in Soest weinig voor een gereformeerde schoolmeester, zeker als hij van elders kwam.

Soest stelde zo zijn bijzondere eisen.

In 1606 werd een schoolmeester aangenomen op voorwaarde dat hij geen psalmen zou zingen en op die manier zou meewerken aan de protestantse eredienst.

In 1761 klaagde de gereformeerde schoolmeester over niet minder dan 5 bijscholen, erbij zeggende dat de buurmeesters niets deden die scholen te doen sluiten. Deze bewering bleek bij onderzoek niet juist te zijn en deze passage werd in de acta van de kerkeraad doorgehaald. Vermoedelijk zijn er in Soest altijd wel roomse schooltjes geweest, waarbij wij ons echter geen al te hoge voorstelling van hun peil maken.

De vasthoudendheid van de bevolking aan de oude leer zorgde er voor dat de vijf "bijscholen" actief bleven.

Al vrij spoedig na de Hervorming moet er in Soest een schuilkerk zijn geweest. Vermoedelijk werd deze vanuit

Amersfoort bediend en omstreeks 1692 had Soest weer een eigen pastoor.

Onderwijswetgeving

Bevredigend was de toestand op het onderwijsgebied in ons land op het einde van de 18e eeuw niet, zodat van verschillende zijde verbetering werd nagestreefd.

De kiem voor een nationale onderwijswetgeving werd gelegd door de aanbidding in 1796 door enige bekwame mannen aan de nationale vergadering van een "Proeve van een ontwerp van nationaal onderwijs".

De eerste schoolwet, de wet van 15 juni 1801 (schoolwet van der Palm) kwam tot stand in een sterk gecentraliseerd staatsbestel. De wet maakte onderscheid tussen openbare en bijzondere scholen. De wet was echter geen lang leven beschoren. De wet van 1803 maakte dat onderscheid niet, zij het dat de wet wel scholen kende die niet uit de openbare kas werden bezoldigd. Zij gaf aan alle scholen het karakter van openbare scholen. Voor de volledige invoering van deze wet werd zij alweer vervangen door de schoolwet van 1806 (schoolwet van den Ende). De wet bleef, behoudens enkele wijzigingen, ruim een halve eeuw van kracht. Het onderscheid in openbare en bijzondere scholen werd weer hersteld. Aanvaard werd het beginsel van gemengde scholen, d.w.z. scholen, welke zonder bezwaar voor de leerlingen van de verschillende geloofsbelijdenissen toegankelijk waren. Dit beginsel kwam tot uitdrukking in de bepalingen, dat het onderwijs zodanig moest zijn ingericht, dat onder het aanleren van gepaste en nuttige kundigheden, de verstandige vermogens der kinderen ontwikkeld en zij zelf opgeleid worden tot alle maatschappelijke en christelijke deugden en dat het onderwijs in het leerstellige van het kerkgenootschap niet zou geschieden door de schoolmeesters. De oprichting van bijzondere scholen was niet vrij; daarvoor was autorisatie van het departementaal landschaps- of gemeentebestuur noodzakelijk.

De bezwaren welke tegen de schoolwet van 1806 gerezen waren, kwamen voornamelijk uit de kringen waar men voor hun kinderen onderwijs verlangde, dat in overeenstemming was met hun denkbeelden op godsdienstig gebied. Voor de oprichting van bijzondere scholen was vergunning nodig en de overheid was allerminst vrijgevig met die vergunningen. Zowel protestantse als bij rooms-katholieke wekte deze schooldwang wrevel.

De schoolstrijd, die het politieke leven in ons land bijna een eeuw zou beheersen, begon te ontbranden. De inzet was:

- het verkrijgen van vrijheid van onderwijs;
- de subsidiëring van het bijzonder onderwijs;
- de financiële gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs.

De grondwetswijziging van 1848 zou tenslotte deze vrijheid brengen. Een drietal nieuwe beginselen werden in de grondwet opgenomen, t.w.:

- regeling van het openbaar onderwijs, met eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen;
- de eis dat overal van overheidswege voldoende openbaar lager onderwijs zou worden gegeven;
- het geven van onderwijs is vrij, behoudens het toezicht der overheid en bovendien, voor zover het middelbaar en lager onderwijs betreft, behoudens het onderzoek naar de bekwaamheid en zedelijkheid der onderwijzers; een en ander volgens de wet te regelen.

Deze wet kwam in 1857 tot stand en trad op 1 januari 1858 in werking.

Hiermede was echter nog geen pacificatie op het onderwijsgebied verkregen. De bijzondere scholen op godsdienstige grondslag waren verstoken van steun uit de overheidskassen. De wet van 8 december 1889, Stb. 175, bracht de veel omstreden rijkssubsidie voor bijzondere scholen, waarmede wederom een fase van de schoolstrijd werd afgesloten. Met de grondwetsherziening van 1917 tenslotte werd de derde fase van de schoolstrijd afgesloten en kwam de financiële gelijkstelling tussen openbaar en bijzonder onderwijs tot stand.

Ontwikkelingen in het aartsbisdom Utrecht

Zusters en fraters hebben in het aartsbisdom van Utrecht in de ontwikkeling van het katholieke onderwijs een belangrijke rol gespeeld. De Zusters van onze Lieve Vrouw van Amersfoort begonnen er al mee in 1823. De Fraters van Utrecht, gesticht in 1873, pas na het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie. Vooral in de onderbouw van het katholiek onderwijs hebben zij zich - vaak voor meer dan honderd procent - ingezet. Daarmee hebben zij een belangrijke bijdrage geleverd aan de emancipatie van de katholieken in Midden- en Noord Nederland.

In de eerste, met de hand geschreven regel van de Zusters van Onze Lieve Vrouw, staat de doelstelling als volgt be-

schreven: "Het doel der vereniging is hoofdzakelijk te arbeiden aan het kosteloos onderwijs van arme kinderen; de leden van het genootschap zijn bijzonderlijk geschikt om de kinderen voor te bereiden tot de Eerste H. Communie, tot het Vormsel, alsook tot de wellevendheid, christelijke deugden en verplichtingen van haren staat".

De sfeer ten tijde van de oprichting van een congregatie als die van de Amersfoortse zusters was bepaald niet hartelijk. De gouverneur van Utrecht ontving in september 1823 bijvoorbeeld een briefje van Burgemeester van Amersfoort, waarin werd gewaarschuwd voor "drie of vier dames van de R.C. Godsdienst, geheimzinnig en gesluierd". De vroege vaders meldden: "Volgens geruchten zouden deze dames zich onledig houden met het geven van onderwijs aan kinderen, in het bijzonder in de leer der R.C. Godsdienst, zoals men zegt, dat ook werkelijk eenige kinderen zowel van fatsoenlijke ouders, als van een mindere klasse, aldaar dagelijks onderwijs zouden ontvangen".

De bedoelingen van de zusters sloegen kennelijk toch aan, want in betrekkelijk korte tijd gaven zij, behalve in Amersfoort, ook leiding aan diverse scholen daarbuiten. Alle facetten van het onderwijs namen zij succesievelijk onder hun hoede zoals gewoon en uitgebreid lager onderwijs, buitengewoon lager, kweekschool, huishoudonderwijs, lyceum, gymnasium, middelbare meisjesschool. Min of meer tegelijkertijd werden initiatieven genomen voor schoolinternaten, kinderbeschermingsinternaten.

Ook in Soest hebben de Zusters van Onze Lieve Vrouw van Amersfoort een belangrijk rol gehad in de ontwikkeling van het katholieke onderwijs.

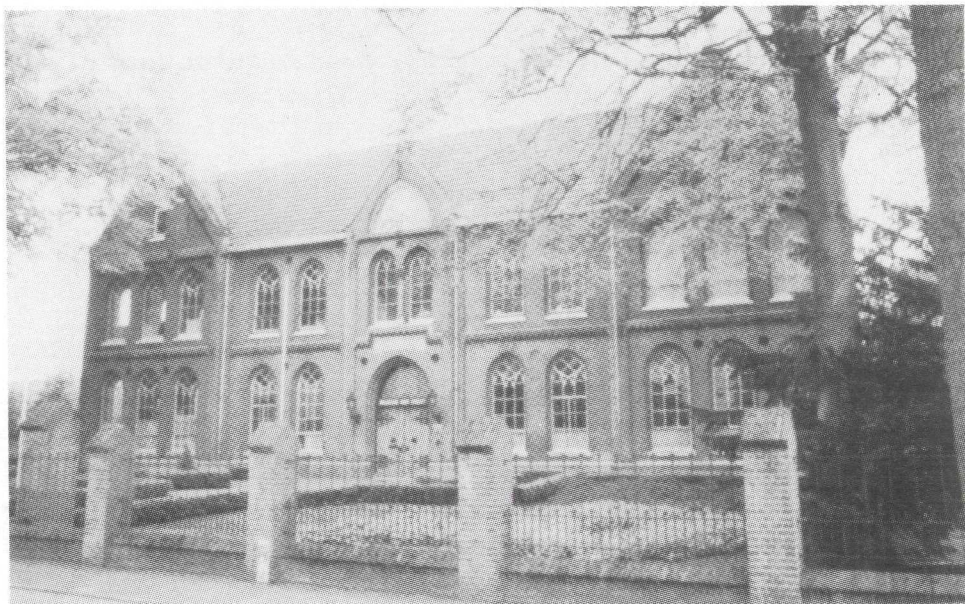
Scholen stonden onder het rechtstreekse beheer van de in 1888 als juridisch lichaam opgerichte stichting, genaamd Onze Lieve Vrouwe Stichting.

Voor al op het terrein van het kleuteronderwijs hebben de Zusters van Onze Lieve Vrouw baanbrekend werk verricht.

In Amersfoort begon men al vrij snel met de opleiding van de zusters voor de bewaarschool. Geregeld kwamen de zusters bij elkaar om ervaringen uit te wisselen en nieuwe methodes te leren. Daaruit is uiteindelijk de kleuterleidsteropleiding voortgekomen. Spoedig na de onderwijskundige start werd begonnen met de opleiding van onderwijzeressen.

In 1869 werd in Soest reeds een normaalschool opgericht, die

later - in 1888 - overgeplaatst werd naar Amersfoort. Met deze activiteit werd niet allereerst gedacht aan het samenstellen van leer- en lesmaterialen, maar vooral aan de toerusting en de bijscholing van de kleuterleidsters en onderwijzeressen en aan de opleiding van nieuwe gegadigden.

"Huize St. Jozef", gebouwd 1868. In 1869 gaan de R.K. meisjes hier naar school.

In het nieuwgebouwde St. Jozefgesticht beginnen de Zusters van Onze Lieve Vrouw onderwijs te geven aan die roomse meisjes, die tot dan toe naar de school in de Kerkebuurt gingen. Dat was dus de eerste groep die vanaf 1869 echt katholiek onderwijs kreeg. De jongens volgden een paar jaar later, het begon met de meisjes, nu 125 jaar geleden.

Bronvermelding:

- dissertatie "Weldaet der Scholen": mevr. E.P. de Booy - 1977;
- Themanr. 3 "Uit de Geschiedenis van Soest - deel 3" De Petrus en Paulusparochie - F.S.I. Knaapen;
- Kath. Schoolblad - "K.O.V. in de regio" d.d. 29 april 1989;
- De Soester Dorpsschool door de eeuwen heen - J.H. van de Wijngaart (1972).

DE OUDSTE HERBERG VAN SOEST door Gijs van Brummelen

Een van de oudste, zo niet de oudste herberg van Soest waar gegevens over bekend zijn, is "De Drie Ringen", gevestigd in het pand achter de oude kerk. Bram van Herwaarden was de laatste echte waard van de herberg. Met zijn dood kwam er rond 1900 een eind aan herberg "De Drie Ringen". Daarna werd het pand met achterhuis bewoond door drie aparte gezinnen tot ruim na de 2de wereldoorlog. In de jaren zestig is het oude pand aangekocht door de heer A.C. van Ee. Hij heeft het in 1973 afgebroken en opnieuw geheel in oude stijl laten herbouwen. Het staat nog steeds bekend onder de naam "De Drie Ringen".

In "De Drie Ringen". Het mes in de tafel. Andries kijkt toe, Ferdinand ziet niets.

De herberg heeft een boeiend en interessant verleden. Een groot aantal jaren heeft "De Drie Ringen" een belangrijke rol gespeeld als middelpunt in het maatschappelijke leven. De Kerkebuurt was in vorige eeuwen immers de dorpskern van Soest. De naam "De Drie Ringen" komen we in de archieven

voor het eerst tegen op 11 oktober 1702, "de huysinge en harbarge daer de Drie Ringen uithangen, in 't dorpe van Soest. (R.A. Soest 1144 deel XXIV)

Volgens nog oudere archiefstukken van 1594 staat de herberg in dat jaar vermeld onder de naam "De Keijzerscroen". Antho-nie Maessen, waerdt alhier "In de Keijzerscroen". (Recht. Arch Soest 1144 dl VII)

Weer een halve eeuw later in 1645 komen we de herberg in de archieven tegen onder de naam "Het Wapen van Gaesbeek". In 1645 wordt volgende mededeling gedaan:

Tot Zoest in 't wapen van Gaesbeek, sijnde een herberg op den hoeck achter de kerck bij den grote Ypenboom, staet in t voorhuys boven de deur dusdanig wapen ende daer onder den naam van Claes Gerbrandsz. de Beer. (Univ.Bibl Utrecht 1828/12)

"De Drie Ringen" was in het verleden niet alleen de dorps-herberg maar ook de aanlegplaats van reizigers tussen de steden Amersfoort, Utrecht en Naarden. In de jaren 1815 - 1818 liepen de wegen Amersfoort-Utrecht-Naarden via Soest.

"De Drie Ringen" kreeg vooral zijn grote bekendheid, doordat de bekende Nederlandse romanschrijver, Jacob van Lennep (1802-1868), zijn hoofdpersoon Ferdinand Huyck (1840) in zijn gelijknamige Roman, laat optreden in de oude herberg. Ferdinand Huyck, zoon van de hoofdschout van Amsterdam op weg van zijn reis door Duitsland naar huis in Amsterdam, doet op zijn laatste etappe Zoest aan.

Wie het verhaal leest krijgt een goed beeld van een herberg en de Kerkebuurt in die jaren. We zullen het nogal wijdlopi-ge verhaal verkort weergeven.

Ferdinand Huyck, een jongeman van nog geen 25 jaar gaat op zekere dag te voet van Amersfoort naar Naarden. Hij heeft te weinig geld bij zich voor een rijtuig, daarom verzendt hij alleen zijn bagage met de bolderwagen. Hij vindt het niet erg om de weg naar Naarden te voet af te leggen want, zo mijmert hij onderweg, de wegen tussen Amersfoort en Naarden zijn slecht, zanderig en hobbelig, dus is het toch prettiger om lopend te gaan. Hij moet die dag de laatste schuit vanuit Naarden naar Amsterdam halen en is daarom vroegtijdig, zonder te ontbijten, uit Amersfoort vertrokken. Even voor negen uur 's morgens komt hij in de Kerkebuurt en besluit hier in "De Drie Ringen" te ontbijten. Op het plein voor de herberg staan al verscheidene boerenwagens.

Als hij de deur van de herberg binnenkomt is hij verwonderd dat er al zoveel mensen zijn en dat er al volop bier wordt getapt. Achter de toonbank staat de dochter des huizes, een knappe deerne op haar zondags uitgedost met zilveren oorijzers en een halssnoer van dikke bloedkralen. Er blijkt een soort verkoping te zijn, vandaar de drukte. Ferdinand vraagt twee boterhammen met kaas en een glas karnemelk en gaat aan het eind van een lange tafel zitten. In de herberg bevinden zich niet alleen groepjes boeren en wat burgers, maar tussen de gasten zit ook Simon, een Joodse marskramer. Deze komt al gauw met zijn handel (messen, scharen, kurketrekkers, kammen enz.) bij Ferdinand en zeurt net zo lang tot hij een kleinigheid van hem koopt. De marskramer heeft Ferdinand herkend als zoon van de hoofdschout van Amsterdam. Terwijl hij Ferdinand de gekochte kurketrekker overhandigt, fluistert hij hem toe om vooral bij het ontbijt een mes te vragen en niet naar het mes te kijken dat door zijn overbuurman, de ruige zeeman Andries, in de tafel is gestoken. Ferdinand snapt de hint en bedankt met een onmerkbaar knikje. Hij herinnert zich meermalen te hebben gehoord hoe sommige liefhebbers van het edele bekkensnijden, bijzonder in Eem- en Gooiland, gewoon waren hun messen in de tafel te steken om de onkundige of onvoorzichtige vreemdeling die er zich van bediende, of er alleen maar even naar keek, tot een gevecht uit te dagen. Andries de zeeman wordt beschreven als een kwant met een afzichtelijk gezicht, sluke haren vanonder een muts tot op zijn schouders. Zijn ogen hadden een gluipende blik der hyena en hij had een grijnzende lach die een alleronaangenaamste indruk op Ferdinand verwekte. Zijn gezicht had veel naden en kruislijnen van lidtekens, overblijfselen van vroegere gevechten.

Andries begint Ferdinand uit te dagen door te vragen waarom hij zich niet had bediend van het mes dat voor hem in de tafel stond. Ferdinand zei het niet gezien te hebben en dat hij graag een mes voor zich alleen wilde. Waarop Andries vloekend overeind vloog, "niet gezien!?". Er was voor Ferdinand geen ontkomen meer aan, er moest worden gevochten. Juist toen Andries met zijn mes wilde uithalen sprong de zwaarlijvige waard tussenbeide. Simon de Jood had via dochter Mientje verteld dat Ferdinand een zoon "van hoge huize" was en de waard dacht meteen aan de mogelijke gevolgen "Die Sinjeurs in Amsterdam hebben armen die ver reiken en zij

zouden het mij inpeperen, zoo ik een van hun broedsel in den pekel liet steken".

Andries wordt met veel gedoe gekalmeerd en ze laten Ferdinand verder met vrede.

"De Drie Ringen" was zeker in de vorige twee eeuwen het middelpunt van Soest. Wanneer er een veiling of een houtverkoop was, gebeurde dat in "De Drie Ringen". Ook de vroeger in deze omgeving zo bekende Soester kermis, die op 19 oktober viel, is vaak in de Kerkebuurt gehouden. De Gildefeesten, waarbij men zich drie dagen achtereen kon uitleven in eten, drinken en dansen, vonden in het verleden ook in "De Drie Ringen" plaats. Later hield men dit feest ook wel in andere herbergen.

In de Franse tijd heeft "De Drie Ringen" zelfs gediend als gerechtshuis, toen er de Maire in gevestigd was en de Municipaliteit - het gemeentebestuur - er onder de Maire, de latere burgemeester van Soest Stein van Hensbroek, vergaderde. Verder heeft "De Drie Ringen" ook nog een tijdje gefungeerd als raadhuis van Soest.

Na de restauratie in 1973 diende de voormalige herberg uitsluitend voor bewoning, terwijl het achterhuis werd gebruikt als expositieruimte onder de naam "Galerij de Drie Ringen".

Nadien is het achterhuis overgenomen door de Nederlandse Hervormde Kerk die deze ruimte gebruikt als wijkgebouw "de Deel".

OPSPORING VERZOCHT Redactie

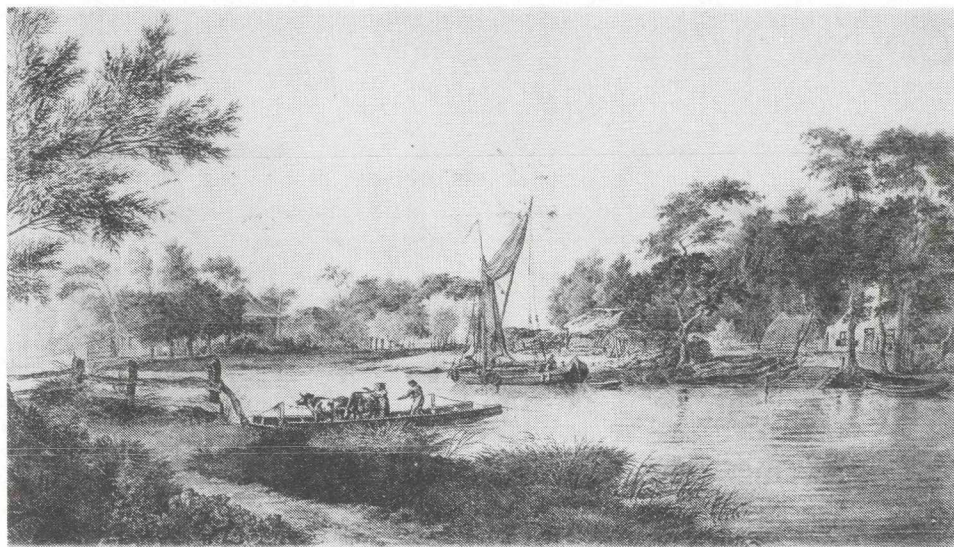
Rond 1907 werden er door Uitgeverij v.d. Kolk's Papierhandel te Soest de twee bijgaande afbeeldingen van Soest als prentbriefkaart in de handel gebracht. Het zijn afbeeldingen van bestaande schilderijen of tekeningen.

Maar wie weet waar het schilderstuk, of de tekening zich bevindt, en wie weet wie de schilder, wie de tekenaar is? Zij moeten mogelijk in een of ander museum te vinden zijn? Wie weet? Wij zijn zeer benieuwd.

Uitg. v. d. Kolk's Papierhandel, Soest.

De Kerkebuurt - Soest voor 100 jaar.

Uitg. v. d. Kolk's Papierhandel, Soest.

Zemgezicht te Soest voor 100 jaar.

opus Barendijk

Soest voor 100 jaar - Bij de "Grote Melm"?

DE PALTZ

door Ds. J.J. Bos

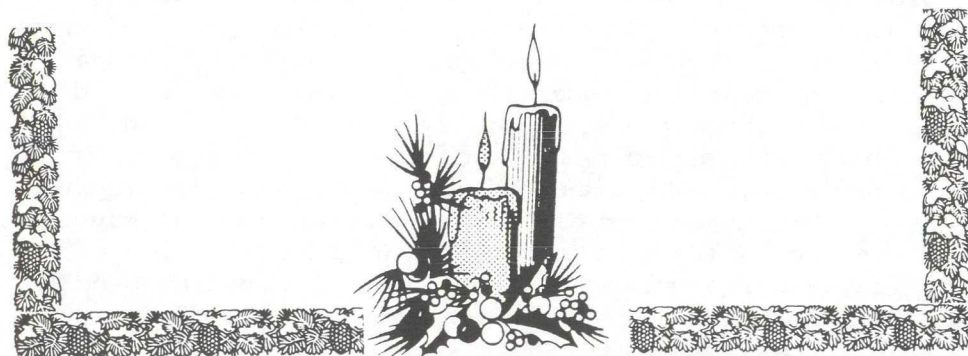
Op de "Nieuwe Kaart van de Kwartieren van Eemland en 't Overkwartier in 't Sticht van Utrecht", in den "Tegenwoordigen Staat der Vereenigde Nederlanden", deel XII, (Utrecht), 1772, komt De Paltz nog niet voor; hoogstwaarschijnlijk was toen alles nog heide. Dien naam draagt echter thans een stuk grond boven op den Soesterberg, 34 meter boven A.P., daar waar de Amersfoortsche Berg, naar de zijde van De Bilt, reeds sterk aan het verlopen is. Dat stuk grond is gelegen, rechts van den straatweg van Soest naar Soesterberg, misschien 20 minuten gaans van het Station Soest van den Centraal Spoorweg. Het is groot 66 B.05.R.20E. Het was in 1847 grootendeels driest, heide, akkermaalsbosch, en dennenbosch, door wallen, met dat hout beplant, van het heideveld afgescheiden. Toen stond er toch nog een huis op, blijkbaar vroeger een boerenwoning, maar op dat oogenblik bewoond door twee arbeidersgezinnen, ieder met een hoekje aardappelland en een moestuintje. Men verhaalde in die dagen dat er vroeger, met goeden uitslag, het boerenbedrijf op uitgeoefend was, zoodat rogge en boekweit, met wagens vol van daar te Amersfoort aan de markt konden worden gebracht. Waarschijnlijk waren die vroegere, misschien tevens de vroegste, bewoners Duitschers, (Paltzers), en heeft geheel het terrein van hen dien naam gekregen. Toen de Heer A. de Wilde, eigenaar van Pijnenburg, waartoe in dien tijd ook De Paltz behoorde, op 15 Juni 1860 dat Landgoed in veilig bracht, was de dubbele daggelderswoning reeds afgebrand en gesloopt. Dit perceel, N° 35 tot 39 van den Catalogus, werd gekocht door Jonkheer Jacob Philip Albert Leonard Ram, voor de som van f 8.200,-. Hij liet er al spoedig een groot heerenhuis op bouwen, alsmede eene tuinmanswoning, en een stal met koets-huis. Ook werd er een moestuin aangelegd, en werden er lanen en bosschen geplant, bouwland gereed gemaakt, en alles zoo goed aangevat, dat het goed, in betrekkelijk weinige jaren, eene schoone en welige buitenplaats werd.

Hoe lang De Paltz in het bezit van Jh^r J.Ph.A.L. Ram gebleven is, kan ik niet juist zeggen, maar zeker is het dat in 1880 Jonkheer L. Rutgers van Rozenburg eigenaar was. Deze zette het aangevangene werk op eene onbekrompene wijze voort. Boomen en heesters ontwikkelden zich, op die hooge gronden, op inderdaad merkwaardige wijze; en daarenboven

Jhr. J.Ph.A.L. Ram liet er een groot "heerenhuis" op bouwen.

verbond de Heer Rutgers de Plaats met den straatweg van Soest naar Soesterberg, door van de Gemeente Soest den grond aan te koopen voor eene breede laan, waarin een grindweg, met opgaande boomen en struiken aan weerszijden. Verder versierde hij den ingang van deze oprijlaan door het plaatsen van twee zware keiën, van welke de eene, met macht van paarden en menschen, uit het Soesterveen daarheen is gesleept. De Paltz is tegenwoordig inderdaad een liefelijk plekje, met de schoonste vergezichten naar alle zijden.

BLEYENDAAL
door Ds. J.J. Bos

Na het Kasteel Hamelenberg, dat, volgens van Heussen, in 1370 gebouwd is, was Bleijendaal zeker wel het oudste adellijke Huis in Soest; want wat Mr. S. Muller, Fzn., in zijne Verhandeling: "Een bezoek aan de immuniteiten der Utrechtsche Kapittelen", mededeelt, dat een Kanunnik van Oudmunster, naast zijn prachtig huis in de benauwde immuniteit, reeds in 1377 eene villa bezat te Soest, die hij "Tuinenburg" gedoopt had, en waar hij dikwijls verblijf hield", kan ik nergens te huis brengen. v. Heussen en v. Rijn: Het Utr. Bisdom II blz. 129. Gids 1890 II blz. 255. In al de 45 jaren dat ik te Soest woonde, en waarin ik die uitgestrekte gemeente in alle richtingen doorkruist heb, is mij nooit iets van Tuinenburg ter oore, of onder de oogen, gekomen.

Bleijendaal, zooals het zich in 1847 vertoonde, was gelegen aan den weg, die in Soest "De Brink" genoemd wordt. Deze behoort mede tot de zeer oude wegen in die Gemeente, en is eigenlijk de voortzetting van den "Zwarte Weg", die van Amersfoort loopt in de richting van Soestdijk. Een weg van de Kerkebuurt naar de Kleine Melm, snijdt dáár den Brinkweg rechthoekig, en aan de westzijde van dien Melmweg, met het front naar den Brink, stond het Huis Bleijendaal, met bloementuin en bosch er achter en er naast, doorloopende tot aan het dorps-voetpad; de moestuin was over den Brink, strekkende naar de zijde van de Eem. Aan de westzijde werd de Plaats begrensd door eene boerderij, die nog in het midden van de 19de eeuw tot Bleijendaal behoorde, doch toen verkocht werd; ik vermoed evenwel dat die bezitting weleer nog veel uitgebreider was, en dat ook de gronden van de tegenwoordige boerderij "Het Klooster", er bij gedacht moeten worden.

Het Huis, zooals ik het gekend heb, was een groot vierkant steenen gebouw van twee verdiepingen, natuurlijk, (hoe zou het in dien tijd ook anders?), gepleisterd! In het midden, waar de hoofdingang was, sprong een gedeelte 1 à 2 M. vooruit, doch dit was beneden aan de voorzijde open; in de bovenverdieping van dien uitbouw waren, als ik mij niet bedrieg, twee ramen, en dit alles rustte op twee zijmuurtjes en twee gemetselde vierkante pilaren; in elken vleugel van het gebouw waren ook twee ramen boven en beneden. Over het geheel zag het Huis er naar die zijde, de noordzijde, er nog al somber uit. De binnenvertrekken echter, uitziende naar

Eemstraat, hoek Lange Brinkweg, de plaats van het "adellijke huis Bleyendaal".

het zuiden en het oosten, waren ruim, licht, en vroolijk. Wat er in dit gebouw nog van het oude Huis over was, durf ik niet beslissen, zeker was er zeer veel veranderd. Vroege afbeeldingen er van ken ik niet. Ik bezit er eene teekening van in O.I. inkt, uit den tijd toen de straatweg van Amersfoort naar Naarden nog niet gelegd was, doch daarop ziet men alleen de westzijde van het Huis, en deze heeft maar één raam beneden, en verder eene bloemen- en druivenkas; boven zijn drie ramen, en daarvan is het raam naar de voorzijde van het Huis, opgeschoven, en in de vensterbank staat een aapje.

Dit Bleijendaal dan, (ook wel eens Blijendaal, of Blijden-
daal geschreven), behoorde eens in eigendom aan, of werd ten
minste bewoond door Jacob, Heer van Gaesbeeck (thans in
België), Putten en Strijen: ten minste, zoo zegt de overle-
vering, en zij komt mij hierin gansch niet onwaarschijnlijk
voor: dat dezelfde het Klooster Mariënborg, en het Schutten-
Gild van Sint Aechten, beiden te Soest, gesticht heeft, zegt
de geschiedenis. Hij was een zoon van Sueder van Abcoude,
gehuwd met Anna, dochter van den Graaf van Leijningen. Deze
Sueder stierf op 22 April 1400, en daardoor werd zijn zoon
Jacob, Heer van Gaesbeeck, Putten, en Strijen; daarenboven
erfde hij van zijnen oom Willem, die kinderloos stierf, de
heerlijkheden van Abcoude en Wijk bij Duurstede. Verder was
hij Erf-Veldmaarschalk van Henegouwen, Holland, en Zeeland.
Hij heeft veel moeite en onlust met de Utrechtsche Bisschop-
pen gehad, en werd zelfs in 1449 gedwongen om de stad Wijk,
met de Sloten van Duurstede en Abcoude, aan Bisschop Roelof
van Diepholt af te staan, en den lijftocht ervan wederom van
hem te ontvangen. Hij is tweemaal gehuwd geweest, eerst met
Johanna van Ligne, en daarna met Margaretha van Schonvorst.
Bij de tweede heeft hij geene kinderen gehad, doch bij de
eerste had hij eenen zoon, Antonis genaamd, die in 1429
ongetrouwd stierf.

Heer Jacob zelf overleed op 6 Februari 1460, en was de
laatste wettige nakomeling der Heeren van Abcoude en Wijk
bij Duurstede, ("hoewel hij anders een grooten reij van
speel-kinderen achterliet"), zoodat dit leen aan den Bis-
schop van Utrecht terugkeerde. (Slichtenhorst, Geld. ge-
schied I bl. 50, 91)

A. van Slichtenhorst noemt hem, "een neteligh en grijnigh
man, die tegen de Bisschoppen meermalen heeft ingespannen",
en gaat dan voort met het verhaal dat hij "te vooren sijn
eenighen zoon (zal ik het zwijghen ofte melden?) die neffens
hem te paerd zat ende in sijn ooghe niet genoegh na de kunst
scheen te rijden, met een spitsroede onverhoeds op den dun-
eghe van 't hoofd had doodgeslaeghen; van sijne zinnen ver-
rucht en beduijzeld zijnde door oortuijtinghe van den boosen
geest, dien hij (immers zoo de gemeijne roep gaet) zijnde
eene verdoemelijke over-geloovighe nieuwsgierigheijd van
d'een of d'ander bezweerder had gecoft ende in een doosien
bij hem droegh". Ook andere schrijvers spreken niet gunstig
over hem, al noemen zij het instrument, waarmede de driftige

vader zijnen zoon doodsloeg, met eenen anderen naam. In 1847 hingen, aan sommige wapenborden in de Hervormde Kerk, nog stukken van eene ijzeren wapenrusting, zooals een helm, een borstharnas, handschoenen, enz.; zouden dat nog gedeelten geweest zijn van de wapenrusting van Jacob, Heer van Gaesbeeck?

Overigens is mij van latere bewoners van Bleijendaal slechts weinig bekend. Alléén wordt door Katharijne Lescailje, in hare Mengelpoëzij, melding gemaakt van Mejuffrouw Susanna Vesselaer, Weduwe van den Heer Jan Jacobsz, Schipper, als op 17 November 1699 op Bleijendaal overleden. Het geheel luidt als volgt:

Graftschrift
van Mejuffrouw
Susanna Vesselaer
Weduwe van den Heere
Jan Jacobsz. Schippers

De Weeuw van Schippers, al de Waereld door vermaard;
Zo ver men Boekenvind, om haare deugd verheven;
Uitmunten in verstand; rust hier. Hoe hoog bejaard;
Noch trof de Dood, helaas! te ontijdig 't dierbaar leeven;
Gun haar gebeente rust. Men schreit vergeefs op 't Graf;
Zij lei het sterflijk, om 't onsterflijk leeven, af;
Anders.

Susannaas Levenszon, geblonken, als een Wonder;
Van haare Kunne en Tijd, bezielde van Godlijk vuur;
Dat onuitbluselijk scheen geschaapen van Natuur;
Ging wel op Bleijendaal, in volle glory, onder;
Maar om, verheerlijkt, ver boven Zon en Maan;
In 't Hemelsch Bleijendaal, veel schooner op te gaan;
Overleeden op haar E. Lusthove Bleijendaal, den
17^{den}, en Begraaven te Soest, den 21sten van
Slagtmaand, 1699.

Jan Jacobs Schipper, (niet Schippers), was omstreeks 1618 te Amsterdam geboren; hij werd op 28 October 1637, als geboren poortes, in het boekverkoopers-gild opgenomen, en was aldaar een vermaard uitgever, onder anderen van de werken van Jacob Cats, wat zeker eene rijke bron van inkomsten voor hem was. Ook schreef hij lofdichten vóór de werken zijner tijdgenooten, vervaardigde treurspelen, en vertaalde uit het Fransch.

Op 15 Januari 1813 overleed, op Bleijendaal te Soest, Antoni

Jacob, (of Jacobus Anthonie), Schutter, geboren te Zutphen op 3 Mei 1770. Hij was een zoon van Cornelis Schutter en Isabella Margaretha Elisabeth Soltkast, op 21 October 1764 te Zutphen gehuwd. Antoni Jacob was achtereenvolgens, Cadet en Vaandrig in Staten-dienst tot October 1787; 1ste Luitenant in dienst van Lodewijk XVI, Koning van Frankrijk, tot 18 Augustus 1792; Volontair in het leger der Fransche Prinsen, tot aan de reductie dier armée in 1792 Volontair bij de Jagers van Béon in Statendienst, Februari 1793; overgegaan bij de huzaren van Timmerman, op 17 September 1793, en Cornet daarbij op 22 Februari 1794; met demissie afgegaan op 16 Juli 1795. In 1807 werd hij door Koning Lodewijk aangesteld tot 1ste Luitenant bij het Corps Gendarmes, doch geraakte kort daarna, bij de reductie van dat Corps, weder buiten dienst. Hij was in 1810 Maire van Soest. Op 5 September 1795 was hij, te Emmerik, in het huwelijk getreden met Jacoba Schuijt, en overleed op 15 Januari 1813.

Zijne weduwe hertrouwde, op 11 Mei 1814, te Soest, met Hendrik Philip Baron Snouckaert van Schauburg.

Deze was, op 21 Juli 1772, geboren op den Huize Duckenburg, onder Hatert, bij Nijmegen, en de zoon van Willem Carel Snouckaert van Schouburg, in 1767 Heer van Duckenburg.

Kamerjonker van den Markgraaf van Brandenburg-Anspach, Luitenant-Generaal der Infanterie in Staten-dienst, uit diens tweede huwelijk, met Wilhelmina Jeanne van Randwijck, op 25 Juli 1762 te Elden gesloten. Hij was Lid van de Ridderschap en van de Staten der Provincie Utrecht; Kommandeur der Duitsche Orde Balijs van Utrecht; en sedert 1812 Ontvanger der Directe Belastingen te Soest en te Baarn. Hij overleed op Bleijendaal, op 12 November 1844, en werd op het Kerkhof der Hervormde Gemeente begraven.

Ten tweedemale weduwe, bleef Jacoba Schuijt op Bleijendaal wonen. Zij was geboren te Amsterdam, op 7 December 1767, dochter van Albert Schuijt, Heer van Castricum, en Johanna Cornelia van Gheel van Spanbroek.

Zij overleed op 24 December 1853, en werd ook op het Kerkhof der Hervormde Gemeente begraven.

Reeds vóór 1847 woonde bij de weduwe Snouckaert eene Nicht van haren eersten man, genaamd Henriëtte Isabella Schutter, geboren te Corck op 18 Juni 1804. Zij was eene dochter van Hendrik Felix Schutter, (vermoedelijk op 28 September 1775 geboren, en overleden te Doneraile, in het Graafschap Corck,

op 19 December 1813). Na den dood van hare Tante, bleef Mejuffrouw Schutter nog eenige jaren op Soest wonen, maar verhuisde in 1856 naar Utrecht, en leefde nog in October 1887. Nadat, op 23 October 1845, de nieuwe Openbare School der Gemeente was ingewijd, en de oude school met de onderwijzers-woning was ontruimd, werd het gebouw en de grond door Mevrouw de Douairière Snouckaert gekocht, en bij Bleijendaal getrokken, waaraan het van achteren grensde; de vroegere tuin kreeg eenen toegang tot de Plaats, en het huis werd tuinmanswoning, met bergplaats voor tuingereedschap, enz. Na den dood van Mevrouw Snouckaert werd Bleijendaal, e.a. op 18 Februari 1854 publiek verkocht.

Kooper werd de Heer Frans Pieter Muysken te Amsterdam de eigenaar van Middelwijk. Deze verhuurde het Huis Bleijendaal nog wel enkele jaren, doch begon al aanstonds met het rooien van een groot aantal prachtige eike- en beukeboomen in het bosch, alsmede van de lindeboomen langs het voetpad, zoodat het schoonste van de Plaats verdween, ook sloopte hij den koepel, die, over de heg langs het voetpad, het uitzicht gaf op den straatweg en den Engh. Wèl plantte hij weder nieuwe eiken in, die daar inderdaad welig tierden, maar toen werd het Huis afgebroken, en wat nog over was van het oude bosch gerooid. Op 29 November 1875 werd alles tenslotte publiek verkocht, en veranderde in bouwland, aardappelland en moestuin, voor de omwonende bureu; de tuinmanswoning, het oude schoolgebouw, kwam in het bezit van een paar jonge menschen, die er een winkel in aardewerk in begonnen. Alléén de twee prachtige bruine beuken, aan den vroegeren hoofdingang van de Plaats, bleven nog eenige jaren gespaard, maar zijn tenslotte ook verdwenen.

Ik kom nog even terug op de teekening van het Huis Bleijendaal, waarvan in den aanvang gesproken is. In de vensterbank van het eerste opengeschoven bovenraam, naar de zijde van den voorgevel, staat een klein aapje. Volgens den Heer A.C. Baron Snouckaert van Schauburg; Willemstraat 9, te 's-Gravenhage, in zijn schrijven aan mij van 22 October 1888, was in zijne familie aan dat aapje een legende verbonden, nl.: "van een aap van mijn oud-oom Hendrik Philip S. v. S., die, losgebroken, een kind uit de wieg haalde, medenam in de dakgoot, uit- en aankleedde, en weer in de wieg terugbracht. Wie was dat kind? Mijn oud-oom had geen kinderen. De aap beboette dit na-aperig baker-bedrijf met den dood, ter

voorkoming van herhalingen." Ik moest terug schrijven dat ik nooit iets van zulk een geval gehoord had; en zóó is het tot heden nog; evenwel - het aapje staat op de teekening!

Wat die teekening zelve aan gaat, ze is er ééne van twee; de andere is een gezicht op de kerk en den toren, waarschijnlijk genomen uit het straks vermelde tuinhuisje. Ze zijn in O.I. inkt, en redelijk wèl gedaan, in de dagen toen de Sacristie, of Gerfkamer, van de kerk, nog niet was weggebroken, en vóórdat de straatweg van Amersfoort naar Naarden gelegd was, dus vóór 1815 tot 1817.

Zij waren als schilderijen, in een lijstje achter glas, en schijnen eerst op Bleijendaal gehangen te hebben maar waren later in het bezit van Mevrouw de Douairière Jonkh^r P.T. Bicker, geb. J.M.H. Kuvèl, te Amsterdam. De moeder van deze was Wilhelmina Hillegonda Schuijt, en dus eene zuster van Jacoba Schuijt, de weduwe van Antoni Jacob Schutter, en van Hendrik Philip Bn. Snouckaert van Schauburg. Die twee schilderijen werden door den Heer Hooft van Vreeland, als Executeur in de nalatenschap van Mevrouw Bicker-Kuvèl, overleden te Amsterdam op 19 September 1888, mij ten geschenke aangeboden. Ik meen wel eens gehoord te hebben, dat een broeder van Mevrouw Bicker ze, in zijne jeugd, had geteekend; die broeder was geboren in 1799, en overleed te Heidelberg (?) in 186..(?).

En nu het laatste woord aan Pieter Pijpers, den dichter van "Eemlandsch Tempe, in 1803":

Blijdendaal! hoe trots, hoe schoon,
 Staat gij voor ons oog ten toon,
 Met uw donkergroene kruinen,
 Kijkende over korenduinen!
 Blijdschap zit hier op haar troon,
 'k Hoor een heir van bosch choraalen,
 Zingen, in uw blijde dalen,
 Ceres, wen het goudgeel graan,
 Rondom U, in zomerweder,
 Als een ligt bewogen veder,
 Of een zee, golft op en neder,
 Ziet U als haar tempel aan.

Historische Vereniging Soest

Bestuursmededelingen winter 1994 - 1995

Hierbij doen wij u '*Van Zoys tot Soest*' toekomen, de 15e jaargang no. 3.

- '*Klitsavond*'. Onze nieuwjaarsbijeenkomst is vastgesteld op dinsdag 10 januari 1995 in het 'Gildehuis' aan de Steenhoffstraat. U ontvangt hiervoor een aparte uitnodiging.
- '*Jaarvergadering*'. Deze is vastgesteld op dinsdag 21 maart. Wilt u de datum vast noteren? De uitnodiging volgt t.z.t.
- '*Vijftienjarig bestaan van de Historische Vereniging Soest*'. Er wordt nu al aan gewerkt om dit jubileum gepast te vieren, en wel op zaterdag 10 juni a.s.
In 'Bourgondische sfeer' moet het echt bijzonder worden. U hoort er t.z.t. meer van.
- '*Bibliotheek*'. Is iedere 2de zaterdag van de maand van 14.30 tot 16.00 uur geopend, behalve in de maand januari 1995. Maar wel alleen na telefonische afspraak met de bibliothecaresse mevr. D. Backelandt, tel. 17060.
- '*Werkgroep Genealogie*'. Iedere 2de dinsdag van de even maanden komt deze groep bijeen. Dus dinsdag 14 februari en dinsdag 11 april a.s. om 8 uur 's avonds in Museum Oud Soest.

VOLKSVERHALEN UIT SOEST EN OMGEVING

door E. Heupers

Noast onze boerderie an de Veenhuzerstraat stond een timmer-schuur. En doar mot 't gebeurd zijn. Op een oavond lopen doar een paar mannen langs en die heurden doar geklop, getimmer en gehamer. 't Gong erof met geweld. Ok heurden ze rammelen en sloegen er planken tegen mekoar, met geweld. Bar, zo'n leven as doar was. 't Was weer een veurteken, want 't duurde niet lang of er kwam doar een dode in de buurt, want ze hadden ok een katuul heuren schreeuwen. D'r most doar een dode kommen. Alles wees erop. 'n Liek was op til.

xxxxxxxxxxxx

't Wassen veurtekens. Doar hoorde je vroeger zat over. 't Mot op de Loazerusbarg gebeurd zijn. Ze waren doar met een man of wat an 't wark. Zand- en grintgraven. De hele week huulde doar een hongd in de buurt, elke dag meer weeran. 't Was iezig um an te heuren. Bie dat volk was ok een jong. Op een middag noa schaffttied liep hie al vast veuruut toe ie uut z'n huus kwam, en toen moet 't gebeurd zijn. Hie was nog meer kort bie dat gat waar zand uuttegraven werd of opeens kwam 't zand noar beneden. Hie kwam d'r onder te liggen en was dood. Op slag hield die hond doar op met hulen. 't Was gebeurd. 't Veurteken was uitkommen. Meer die hongd wist er meer van, die veulde 't ankommen.

xxxxxxxxxxxx

Sjors van de Berg en Wouter Wijnen, echte Soesterbergers, waren in hun dagen geduchte stropers en op een keer kreeg Sjors z'n pols in een klem die ze ergens hadden neergezet midden in 't veld. Deed vreselijk pijn en 't ging niet over. Toen weer op huis an, d'r was toch niks te beginnen. Maar gelukkig kon Wout, zijn kameraad, 't is nog een ome van me, het oflezen. Hij trok dan ook wat brinkgras uit de grond dat bij de mestpluis stond en hij wreef daarmee over de pols. Goed hard. Ome Wout de pols nog eens bekeken en gewreven, zus gedaan en zo gedaan en toen zei hij tegen Sjors! "over drie dagen voel je er niks meer van". 't Klopte precies. Drie dagen later was de pols helemaal beter. Ome Woud had het of elezen.

xxxxxxxxxxxx

Hier op Isselt wier een kind geboren met de helm op. De boakster hoalde het er direkt of en stak het in heur zak. De

moeder van dat kind zag het vanuut het bed en toen moest ze het teruggeven. 't Is echt waar gebeurd en het zin geen leugens. Als zo'n helm er verkeerd of gehaald werd dan werd je kinds of helderziend of gek.

xxxxxxxxxx

Je hebt drie verkeerde moandagen in 't hele joar. Koeien moet je nooit op een maandag d'r uut doen. Er breekt er één z'n poot of er gebeurde iets met een ander. Je wist natuurlijk nooit wanneer het een kwoaie maandag was. Dee je de koeien er toch op maandag uut, dan kon je het treffen dat het goed ging. Best zelfs. Mer veurof werden de koeien toch besprenkeld met wiewoater, dat was altied goed.

xxxxxxxxxx

De pastoor kan de wind loaten draaien. Onder de hoogmis op poasdag kan hie de wind keren of aandere bie brand of droogte, mer alleen as t'r nood was, anders niet. De pastoor had die macht ekregen, mer hie mag hem alleen gebruiken as t'r nood is.

xxxxxxxxxx

As je de zwaluwen wegjoegen dan joeg je de zegen van de dam. Dan ging er vast één bie joe thuis dood. Er was er hier geen een die een zwaluwennest uuthoalt want 't werd je ongeluk.

xxxxxxxxxx

Koartspeuel is duvelswaark. Er wordt bie evleukt en oppe espeuld, niet mooi meer. Als de koarten op toafel leien dan zit de duvel d'r onder, geloof dat mer, zeien hier de ouwe minsen. Nee op koartspeulen hadden ze het niet.

xxxxxxxxxx

Selle Pomp woonde op de Wieksloot. Hie had een pook in huus en die liet hie zo moar in huus rond dansen. Die pook ging ook een halve liter jannever halen. Ik kon het niet geloven en vroeg hem of hie het eens bie ming in huus wilde doen. "Neen", zei Selle, "bie joe doe ik 't niet want je het te veul kleine kinderen". Selle sting er om bekend. Hie kon toveren en belezen.

